УДК 35.076

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-12\(18\)-124-133](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-12(18)-124-133)

Лисий Андрій Олександрович кандидат технічних наук, доцент, завідувач кафедри «Навігація і управління судном», Азовський морський інститут Національного університету «Одеська морська академія», вул. Чорноморська, 19, м. Маріуполь, 87517, тел.: (0629) 37-00-42; e-mail: info@ami.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0002-5596-0856>

РОЛЬ ДИСКУРСНОГО АНАЛІЗУ У ГЕНЕРУВАННІ КОМУНІКАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ І СУСПІЛЬСТВА

Анотація. У статті розглянуто роль дискурсного аналізу у генеруванні комунікативної взаємодії держави і суспільства. Визначено, що термін «дискурсні дослідження» застосовується для позначення методів дискурсних досліджень, заснованих на перетині теорії, методів спостереження, опису та аналізу, а також їх практичного застосування. Доведено, що немає єдиного дискурс-аналізу як якогось методу, так само, як і немає єдиного соціального або когнітивного аналізу. І дискурсні дослідження, і критичні дискурсні дослідження мають у своєму розпорядженні велике число різних методів аналізу відповідно до завдань дослідження, природою досліджуваного об'єкта, інтересами і кваліфікацією дослідника та інших аспектів. З'ясовано, що критичні дискурсні дослідження в цілому фокусуються на таких системах і структурах дискурсу, які можуть залежати або змінюватися як функція відповідних соціальних умов використання мови, або які можуть сприяти певним соціальним наслідкам дискурсу, наприклад, вплив на соціальні переконання і дії реципієнтів. Зокрема, критичні дискурсні дослідження фокусуються на таких характеристиках дискурсу, які найчастіше асоціюються з виразом, підтвердженням, відтворенням або викликом соціальної влади адресантів як членів домінуючих груп. Багато концептів критичних дискурсних досліджень вимагають формулювання в контексті найбільш фундаментальних наукових понять. Тому внесок в обговорення підстав критичних дискурсивних досліджень стосується розробки теоретичних понять і застосування їх до конкретних прикладів критичного аналізу.

Доведено, що у випадку коли управління пов'язане з інтересами тих, хто реалізує владу, і спрямоване проти інтересів контрольованих, то тоді мова йде про зловживання владою. Якщо при цьому використовуються комунікативні дії, тобто дискурс, ми маємо справу з більш приватним видом управління – управлінням дискурсом інших людей, що є одним з найбільш очевидних способів взаємозв'язку дискурсу влади.

Ключові слова: дискурс, дискурсний аналіз, управлінський дискурс, соціальні комунікації, державні службовці, взаємодія, публічна сфера, приватна сфера.

Lysyi Andrii Oleksandrovysh PhD in Technical Science, Associate Professor, Head of the Department of «Navigation and Handling Ship», Azov Maritime Institute of the National University «Odessa Maritime Academy», Chernomorskaya St., 19, Mariupol, 87517, tel.: (0629) 37-00-42, e-mail: info@ami.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0002-5596-0856>

THE ROLE OF DISCOURSE ANALYSIS IN GENERATING COMMUNICATIVE INTERACTION BETWEEN THE STATE AND SOCIETY

Abstract. The article considers the role of discourse analysis in generating communicative interaction between the state and society. It is determined that the term "discourse research" is used to refer to methods of discourse research based on the intersection of theory, methods of observation, description and analysis, as well as their practical application. It is proved that there is no single discourse analysis as a method, just as there is no single social or cognitive analysis. Both discourse research and critical discourse research have a large number of different methods of analysis in accordance with the research objectives, the nature of the object under study, the interests and qualifications of the researcher, and other aspects. It has been found that critical discourse research generally focuses on such systems and structures of discourse that may depend on or change as a function of the relevant social conditions of language use, or that may contribute to certain social consequences of discourse, such as influencing the social beliefs and actions of recipients. In particular, critical discourse research focuses on such characteristics of discourse that are most often associated with expressing, confirming, reproducing, or challenging the social power of addressees as members of dominant groups. Many concepts of critical discourse research require formulation in the context of the most fundamental scientific concepts. Therefore, the contribution to the discussion of the foundations of critical discursive research concerns the development of theoretical concepts and their application to specific examples of critical analysis.

It is proved that if management is connected with the interests of those who exercise power, and is directed against the interests of those controlled, then we are talking about abuse of power. If this uses communicative actions, i.e. discourse, we are dealing with a more private type of management – managing the discourse of other people, which is one of the most obvious ways to link the discourse of power.

Keywords: discourse, discourse analysis, management discourse, social communications, civil servants, interaction, public sphere, private sphere.

Постановка проблеми. У плані комунікативної взаємодії суспільства і держави необхідно відзначити, що, всупереч методологічному плюралізму, є ті чи інші тенденції і переваги, існує і увага критичних дискурсних досліджень до аспектів взаємодії суб'єктів держави і суспільства і, в широкому сенсі, до соціальних умов і наслідків відтворення соціальної нерівності.

У такому контексті методи критичних дискурсних досліджень сприяють посиленню впливу залежних груп, особливо в дискурсній та комунікативній галузях.

Незважаючи на велику кількість методів, що використовуються в рамках критичних дискурсних досліджень, останні мають спільні цілі, які виділяє більшість вчених. Критичні дискурсні дослідження аналізують соціальні проблеми, соціальну нерівність, домінування та інші релевантні феномени в цілому, а також мовні практики і комунікації в їх реалізації. Таким чином, правомірним стає виділення специфічної сфери критичних дискурсних досліджень, що вивчають соціальні феномени, особливі проблеми і особливі теми. Але разом з тим взаємодія між дискурсними і соціальними структурами – це не просто кореляційна або каузативна. Швидше, тут спостерігається складний соціокогнітивний процес, що включає в себе, наприклад, ментальні моделі та інші когнітивні процеси, що виникають у свідомості взаємодіючих осіб. Важливо до того ж врахувати, як, з одного боку, на них впливають дискурсні структури і, з іншого боку, вони впливають на взаємодію між учасниками (а значить і майбутні дискурси).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі приділяється увага дослідженню сутності та особливостям комунікативної взаємодії держави та суспільства їм присвячені роботи таких зарубіжних і вітчизняних дослідників, С. Белай [1], А. Дегтяр [1], Т. Кияк [2], М. Карнаухова [4], К. Кусько [2], О. Петрос [3], М. Полюжин [2], Н. Попович [5], Є. Романенко [6], К. Серажим [7], А. Халецький [1], З. Харріс [9] Р. Христіанінова [8] та ін. Разом з тим зважаючи на складність і багатогранність проблеми залишається ще багато теоретичних і практичних прогалин в її дослідженні. Зокрема, недостатньо розкрита роль дискурсного аналізу в генеруванні комунікативних відносин держави і суспільства.

Мета статті. Метою статті є визначення ролі дискурсного аналізу в генеруванні комунікативних відносин держави і суспільства.

Виклад основного матеріалу. Вперше поняття «дискурсний аналіз» було використано З. Харрісом в 1952 р. [9]. Але оформлення дискурсного аналізу як особливої дисципліни в науці відносять до 70-х рр. ХХ ст., коли були видані основоположні праці європейської школи (Т. Дейк, В. Дресслер, Я. Петефі та ін.) та американські, прийняті за основу праці, що співвідносять дискурсну методикку з традиційними темами (У. Лабов, Дж. Граймс, Р. Лонгейкр, Т. Гівон, У. Чейф).

Таким чином, дискурс стає об'єктом міждисциплінарного вивчення.

Досліджують дискурс соціологія, комп'ютерна лінгвістика та штучний інтелект, філософія та логіка, антропологія та етнологія, комунікативістика, політологія, семіотика, історіографія, теологія, юриспруденція. Кожен з названих напрямків підходить до вивчення дискурсу з власних позицій, але деякі з них істотно вплинули на дискурсний аналіз. Особливо потрібно відзначити в цьому відношенні соціологію і комунікативістику.

Серед попередників дискурсного аналізу як особливого наукового напрямку розглянемо дві дослідницькі традиції: 1) етнолінгвістичні дослідження, орієнтовані на письмову фіксацію та аналіз усних висловлювань різних мов (провідною є школа американської етнолінгвістики, заснована Ф. Боасом); 2) чеська лінгвістична школа [2, с. 52].

На підставі даних підходів вважаємо за можливе дослідити управлінський аспект комунікативної складової управлінського дискурсу. У даному контексті проблема потребує розвитку критичних дискурсних досліджень, орієнтованих на створення теорії та критичний аналіз дискурсного відтворення соціальних відносин. Їх центральним завданням є детальне вивчення концепту влади в системі держави. Поняття влади є складним. Безліч праць присвячено аналізу цього ключового концепту управління. З метою аналізу взаємодії суб'єктів у системі держави і суспільства звернемося до вимірів влади, які безпосередньо пов'язані з вивченням дискурсу і комунікаціями. Іншими словами, слід встановити зв'язок між типовими особливостями тексту, мови, інтеракції і соціальними практиками як об'єктів мікроаналізу з типовими характеристиками суспільства, такими як групи або організації та їх відносини домінування, як об'єктами макроаналізу.

Розглянемо, що являє собою об'єкт критичних дискурсних досліджень. Незважаючи на те, що сьогодні поширений термін «критичний дискурс-аналіз», його слід замінити терміном «критичні дискурсні дослідження» в силу ряду причин. Головною причиною є те, що критичні дискурсні дослідження не є, як визнають багато авторів у цій галузі, головним об'єктом науки, методом дискурс-аналізу. Критичні дискурсні дослідження застосовують різноманітні методи, які співвідносяться з цілями дослідження. Фактично, в силу тієї ж причини, дискурс-аналіз сам не є методом, а, скоріше, областю наукової практики, міждисциплінарним проектом, поширеним у всіх гуманітарних і соціальних науках.

Термін «дискурсні дослідження» застосовується для позначення методів дискурсних досліджень, заснованих на перетині теорії, методів спостереження, опису та аналізу, а також їх практичного застосування [7, с. 159]. Адже немає єдиного дискурс-аналізу як якогось методу, так само, як і немає єдиного соціального або когнітивного аналізу. І дискурсні дослідження, і критичні дискурсні дослідження мають у своєму розпорядженні велике число різних методів аналізу відповідно до завдань дослідження, природою досліджуваного об'єкта, інтересами і кваліфікацією дослідника та інших аспектів. Отже, можна

знайти такі способи і прийоми дослідження структури дискурсу та його стратегій, як контент-аналіз; прагматичний аналіз мовних і комунікативних актів; риторичний і стилістичний, жанровий та ін. Специфіки структур текстів (новинних, парламентських дебатів, лекцій, рекламних текстів і т. д.); конверсаційний аналіз розмови; семіотичний аналіз звукового, візуального матеріалу та інших мультимодальних параметрів дискурсу і комунікативної взаємодії.

Також можна виробляти комбінацію різних видів аналізу (спостереження, опис і т. д.), так що дослідження можна направляти на вивчення семантики наративів, риторику управлінського дискурсу, прагматику розмови, семіотику стилю [8, с. 47]. І в кожному аспекті вивчення дискурсу можна виділити чимало альтернативних способів роботи з інформацією (які часто позначаються як «методи» або «підходи»), наприклад, формальний або функціональний види аналізу, які самі по собі мають різноманітні версії в різних теоріях, наукових напрямках або школах в рамках кожної наукової дисципліни. Ці види аналізу в більшості випадків являють собою якісні описи деталей структури дискурсу, але в той же час, оскільки вони залежать від емпіричних даних, вони можуть бути і кількісними, що в більшій мірі справедливо щодо соціолінгвістики, що виробляє нові методи для критичних дискурсних досліджень.

Навіть враховуючи існуючі відмінності, ми можемо позначити всі ці підходи способами здійснення дискурсного аналізу або опису. Крім зазначених аналітичних підходів дослідження в області дискурсу вдаються також до звичних наукових методів, таким як включене спостереження; етнографічні методи; експерименти [3, с. 67].

Розглядати і аналізувати дискурс можна не тільки в якості автономного вербального «об'єкта», але і в якості контекстуальної взаємодії, соціальної практики або типу комунікації в культурному, соціальному, історичному чи політичному контексті.

З метою перевірки певних гіпотез можуть бути використані не тільки типові форми спостереження і аналізу, а й багато психологічних методів лабораторного і польового експерименту. Існує величезна кількість досліджень, присвячених вивченню ментальних параметрів, що впливають на виробництво і розуміння дискурсу, так як його розуміння відбувається тільки в ході експерименту, в якому ми можемо виявити, як особливі експериментальні умови (обставини, інформація, завдання і т. д.) призводять до певних наслідків щодо спілкування і розуміння дискурсу [4, С. 39].

Отже, і дискурсні дослідження, і критичні дискурс-дослідження використовують різноманітні методи спостереження, аналізу та інші стратегії збору, обробки та інтерпретації даних, перевірки гіпотез, розвитку теорії та отримання знання.

Нелегко точно визначити критичні перспективи і відносини, і та дефініція, яка піде далі, не є абсолютно експліцитною і достатньою. Дискурс-дослідження

можуть бути «критичними», якщо вони задовольняють одному або декільком з наступних критеріїв визначення поняття «домінування» як «зловживання соціальною владою з боку деякої соціальної групи»:

- відносини домінування вивчаються в першу чергу з точки зору і в інтересах підлеглої групи;
- досвід (учасників) підлеглої групи використовується як свідчення оцінки домінуючого дискурсу;
- можна довести, що дискурсивні дії домінуючої групи – нелегітимні;
- адекватні альтернативи домінуючому дискурсу можуть бути створені тільки з урахуванням інтересів підлеглих груп [5, с. 145].

Спираючись на вищенаведені положення, можна сказати, що дослідники в області критичних дискурсних досліджень не є «нейтральними»; вони висловлюють інтереси знаходяться в підпорядкуванні соціальних груп. Їх позиція визначена, відкрита. А «нейтральні» соціальні дослідження покликані імпліцитно висловлювати певну соціальну, політичну або ідеологічну позицію (або навіть заперечувати, що вони висловлюють яку б то не було позицію, що очевидним чином теж є свого роду позицією). Таким чином, дослідники у сфері критичних дискурсних досліджень демонструють їх власну зацікавленість і суспільну позицію, причому часто і науково обґрунтовують свій вибір теми і пріоритетів дослідження, теорій, методів і даних, і висувають соціально-політичні підстави. Вивчення соціальних проблем або форм нерівності виникає не тільки з інтересу до предмету дослідження, але і будучи також експліцитно зацікавленими в соціальних змінах на користь груп, що знаходяться в підпорядкуванні. Піддаючи самокритичному аналізу свої результати, дослідники перевіряють, чи не сприяють їх висновки зміцненню домінуючої позиції владних груп у суспільстві. Крім власне дослідницького інтересу до домінантних груп, представники критичних дискурсних досліджень прагнуть впливати і співпрацювати з ключовими «агентами змін» або «дисидентами» з цих груп. Дискусія про те, чи є заангажовані в соціально-політичному сенсі дослідження «науковими», досі актуальна. Рутинні звинувачення критичних досліджень в упередженому відношенні сприяють критичному аналізу їх самих, адже не вираження політичної позиції – це теж політичний вибір.

Ми можемо зробити висновок, що критичні дискурсні дослідження в цілому фокусуються на таких системах і структурах дискурсу, які можуть залежати або змінюватися як функція відповідних соціальних умов використання мови, або які можуть сприяти певним соціальним наслідкам дискурсу, наприклад, вплив на соціальні переконання і дії реципієнтів. Зокрема, критичні дискурсні дослідження фокусуються на таких характеристиках дискурсу, які найчастіше асоціюються з виразом, підтвердженням, відтворенням або викликом соціальної влади адресантів як членів домінуючих груп.

Якщо дослідники зацікавлені в загальних питаннях дискурсного

відтворення зловживання владою в суспільстві, вони можуть досліджувати в більш загальних рисах відносини між дискурсом і владою або умови нелегітимності зловживання владою.

Необхідно також відзначити, що, незважаючи на загальні цілі і принципи критичного соціального аналізу, критичні дискурсні дослідження не являють собою гомогенний науковий напрям, що в цілому характерно для будь-якого напрямку в сфері соціальних наук. В якості однієї з цілей критичних дискурсних досліджень можна також визнати вивчення відносин між дискурсом і суспільством. Аналіз відносин між дискурсом і державою або між дискурсом і суспільством лежить в основі критичних дискурсних досліджень і передбачається в більш приватних дослідницьких проектах. І тим не менш, краще формулювати більш приватні цілі, оскільки інакше критичні дискурсні дослідження зіллються або поглинуть соціолінгвістику, соціологію мови, лінгвоантропологію, політологію та інші (суб)дисципліни, з якими критичні дискурсні дослідження очевидним чином пов'язані. Концентрація уваги на нормативному понятті зловживання владою і соціальної нерівності пов'язані з логічним підставою критичного дослідження. Таке дослідження спрямоване на критичний аналіз того, що визнається невірним, незаконним, помилковим або поганим відповідно до специфічних соціальних цінностей або норм. Ми зовсім не претендуємо на вивчення всіх соціальних і політичних відносин влади в суспільстві, бажано вивчити способи, якими дискурс може використовуватися в корисливих цілях. Це означає, що нам необхідно або запозичувати, або розробляти теоретичні інструменти, що трактують загальні поняття влади, соціальної структури, соціальних груп, ідеології, контексту та інших, що використовуються у вивченні дискурсивного домінування.

Владу можна порівняти з комплексною функцією каталізатора, які або уповільнюють або прискорюють перебіг якихось подій. При цьому вони змінюють або час протікання, або ймовірність здійснення подій, очікуваних в рамках випадкових відносин між зовнішнім світом і системою, при тому самі не іменуються. Отже, каталізатори сприяють виграшу в часі – той фактор, який виявляється критичним для структури комплексних систем.

Розмежування особистості і посади має багаторівневий характер генералізації і забезпечує їй перевагу, за яку вона при цьому не повинна розплачуватися невизначеністю і неконкретністю. Посади можуть заміщатися. Однак поряд з диференціацією символічних рівнів виникає вторинна проблема, а саме – чи можуть взагалі, а якщо так, то в якому обсязі, комунікативні труднощі трансформуватися в проблеми кодів. В інтеракції існує критичний поріг, з якого починається метакомунікація з приводу влади або навіть ставиться питання про її долю. До нього відноситься безліч вторинних стратегій, скажімо, стратегії вуалювання очевидності владних перегинів, обхідних шляхів, замовчування, взаємоузгодженого переведення конфлікту в менш руйнівне русло, відмови розглядати поступку володаря в якості

прецеденту, турботи про збереження формального шанування влади при фактичній непокорі їй і т. д. Умови багатоступеневості символічних рівнів, насамперед поділ посади і особистості, вимагають відповідної організації. Наслідки цієї багатоступеневої і поведінкової стратегії, що впливають з неї, тому найкраще розглядати в рамках такої організації [3, с. 37].

Мета критичних дискурсних досліджень – вивчення дискурсивного зловживання владою – передбачає також вивчення відмінностей у доступі до соціальної влади, і тому особливий об'єкт уваги критичних дискурсних досліджень – різні способи доступу до публічного дискурсу як одного з ресурсів соціальної влади.

Іншими словами, багато концептів критичних дискурсних досліджень вимагають формулювання в контексті найбільш фундаментальних наукових понять. Тому внесок в обговорення підстав критичних дискурсивних досліджень стосується розробки теоретичних понять і застосування їх до конкретних прикладів критичного аналізу.

Традиційно визначаючи управління, мають на увазі управління діями інших. Якщо управління пов'язане з інтересами тих, хто реалізує владу, і спрямоване проти інтересів контрольованих, то в цьому випадку ми можемо говорити про зловживання владою. Якщо при цьому використовуються комунікативні дії, тобто дискурс, ми маємо справу з більш приватним видом управління – управлінням дискурсом інших людей, що є одним з найбільш очевидних способів взаємозв'язку дискурсу влади: люди не можуть вільно говорити або писати коли, де, кому, що і як захочуть, і вони при цьому повністю або частково контролюються владними групами, такими як держава, поліція, мас-медіа або бізнес-корпорації, зацікавлені у придушенні свободи (зазвичай критичних текстів і мови [1, с. 54].

Або навпаки, вони можуть говорити і писати так, як їм дозволено це робити.

Таке управління поширене в суспільстві. Лише невелика кількість людей володіють абсолютною свободою говорити і писати те, що хочуть, тоді, коли хочуть, і тому, кому хочуть. Існують соціальні обмеження (наприклад, закони проти наклепу або расистської пропаганди) і норми доречності висловлювань. На роботі, в більшості випадків, від людей вимагається виробляти специфічні типи текстів. У цьому сенсі, управління дискурсом представляється скоріше правилом, ніж винятком. Для того, щоб дослідити зловживання управлінням дискурсом, ми повинні визначити його специфічні умови, такі як порушення людських або соціальних прав.

Висновки. Управління здійснюється не тільки щодо дискурсу як соціальної практики, а й щодо свідомості керованих, тобто щодо їх знання, думок, відносин, ідеології, а також особистих або соціальних репрезентацій. В цілому, управління свідомістю є непрямим, передбачуваним, можливим або ймовірним наслідком дискурсу. Ті, хто керує дискурсом, можуть

опосередковано керувати свідомістю людей. А оскільки дії людей контролюються їх свідомістю (знаннями, відносинами, ідеологією, нормами, цінностями), управління свідомістю означає також непряме управління діями. Керована дія може знову виявитися дискурсивною, так що владний дискурс може побічно впливати на інші дискурси в інтересах тих, у кого є влада.

Література:

1. Дегтяр А.О., Халецький А.В., Белай С.В. Взаємодія органів державної влади з громадськістю: теорія та практика державного управління: монограф. Донецьк: В-во «Донбас», ООО «РА Ваш імідж», 2012. 415 с.
2. Дискурс іноземномовної комунікації: кол. монограф. / К. Кусько, М. Полюжин, Т. Кияк та ін. Львів : Вид-во ЛНУ ім.І. Франка, 2001. 495 с.
3. Модернізація галузі науки державне управління в умовах суспільних реформ в Україні : монограф. / О.М. Петроє та ін.; за заг. ред. О. Я. Петроє, Л. І. Федулової. Київ: НАДУ, 2020. 552 с.
4. Карнаухова М. Демаркація публічного і приватного у дискурсивному просторі врядування. *Аспекти публічного управління*. 2019. Том 7, № 3. С. 38-49.
5. Попович Н.Г. Державно-управлінський дискурс у структурі політико-адміністративної комунікації: монограф. Київ: Центр учб. л-ри, 2013. 360 с.
6. Романенко Є. Комунікативна взаємодія органів державної влади та громадськості: сутність та особливості налагодження. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2014. Вип. 2. С. 190–201.
7. Серажим К. С. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність (на матеріалі сучасної газетної публіцистики): монограф. Київ: Націон. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2002. 392 с.
8. Христіанінова Р. О. Мовні одиниці у газетному дискурсі початку ХХІ століття: колективна монограф. Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2017. 157 с.
9. Harris Z.S., 1952, Discourse analysis. *Language*, vol. 28 (1), pp. 1-30.

References:

1. Diehtiar, A.O., Khaletskyi, A.V., Bielai, S.V. (2012). Vzaiemodiia orhaniv derzhavnoi vldy z hromadskistiu: teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia [Interaction of state authorities with the public: theory and practice of public administration]. Donetsk: V-vo «Donbas», ООО «RA Vash imidzh». [in Ukrainian].
2. Kusko, K., Poliuzhyn, M., Kyiak, T. (2001). Dyskurs inozemnomovnoi komunikatsii [Discourse of foreign-language communication]. Lviv: Vyd-vo LNU im.I. Franka, [in Ukrainian].
3. Petroie, O.M. (2020). Modernizatsiia haluzi nauky derzhavne upravlinnia v umovakh suspilnykh reform v Ukraini [Modernization of the field of science public administration in the context of public reforms in Ukraine]. Kyiv: NADU, [in Ukrainian].
4. Karnaukhova, M. (2019). Demarkatsiia publichnoho i pryvatnoho u dyskursyvnomu prostori vriaduvannia [Demarcation of public and private in the discursive space of management]. *Aspekty publichnoho upravlinnia – Aspects of Public Administration*. 7(3). 38-49. [in Ukrainian].
5. Popovych, N.H. (2013). Derzhavno-upravlinskyi dyskurs u strukturi polityko-administratyvnoi komunikatsii [Public-managerial discourse in the structure of political and administrative communication]. Kyiv: Tsentr uchb. l-ry, [in Ukrainian].
6. Romanenko, Ye. (2014). Komunikatyvna vzaiemodiia orhaniv derzhavnoi vldy ta hromadskosti: sutnist ta osoblyvosti nalahodzhennia. [Communicative interaction of state

authorities and the public: the essence and features of adjustment]. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia*. – Public administration and local self-government. 2. 190–201. [in Ukrainian].

7. Serazhym, K. S. (2002). *Dyskurs yak sotsiolinhvalne yavyshe: metodolohiia, arkhitektonika, variatyvnist (na materialy suchasnoi hazetnoi publitsystyky)* [discourse as a sociolinguistic phenomenon: methodology, architectonics, variability (based on the material of modern newspaper journalism)]. Kyiv: Natsion. un-t im. Tarasa Shevchenka, [in Ukrainian].

8. Khrystianinova, R. O. (2017). *Movni odynytsi u hazetnomu dyskursi pochatku XXI stolittia* [Language units in newspaper discourse of the beginning of the XXI century]. Melitopol: Vydavnychi budynok Melitopolskoi miskoi drukarni, [in Ukrainian].

9. Harris, Z.S. (1952). Discourse analysis. *Language*, 28 (1). 1-30. [in English].